

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ
ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ
ΛΟΓΟΣ

Κονδύλη 1 • Μαρούσι • Τ.Κ. 15122
Τ: 210 8062033, 210 8062017
E: front.logos@gmail.com
www.front-logos.gr

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
2018

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.

- Υποχρέωση, λοιπόν, δική μας, εμάς των ιδρυτών της πόλης, είπα εγώ, είναι και να εξαναγκάσουμε τα προικισμένα πνεύματα να φτάσουν σταδιακά στο μάθημα το οποίο προηγουμένως είπαμε ότι είναι το ανώτατο, δηλαδή να αντικρίσουν το Αγαθό και να ανέβουν εκείνη την ανηφορική οδό και, αφού ανέβουν και το δουν καλά (το Αγαθό), να μην τους επιτρέψουμε [να κάνουν] αυτό που τώρα επιτρέπεται.

- Ποιο ακριβώς [είναι αυτό που δεν πρέπει να επιτρέψουμε];

- Να μένουν οριστικά εκεί, είπα εγώ, και να μη θέλουν να κατεβαίνουν πάλι κοντά σε εκείνους τους δεσμώτες ούτε να μοιράζονται τους κόπους εκείνων και τις τιμές τους, είτε αυτές είναι λιγότερο είτε περισσότερο σημαντικές.

- Και λοιπόν πώς, είπε, θα αδικήσουμε αυτούς και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ είναι δυνατό να ζουν καλύτερα;

B1.

Ο Πλάτωνας, για να παρουσιάσει το αγαθό και την πορεία προς την κατάκτησή του, χρησιμοποιεί τις παρακάτω φράσεις: α) **ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον**. Με τον όρο «**μέγιστον μάθημα**» ο Πλάτων εννοεί τη θέαση της Ιδέας του αγαθού, την ύψιστη γνώση, που τελικά συμπίπτει με το αγαθό, καθώς ο Πλάτωνας υποστηρίζει μια νοησιαρχική ηθική, δηλαδή η γνώση της αλήθειας δεν μπορεί παρά να οδηγεί κατά αναγκαιότητα σε ηθική πράξη, στην πραγμάτωση του αγαθού. Ο επιθετικός προσδιορισμός «**μέγιστον**» δείχνει ότι το αγαθό είναι η μεγαλύτερη αξία, αφού αυτό πρέπει να κατακτήσουν όλοι οι άνθρωποι και κυρίως όσοι πρόκειται να αναλάβουν τη διοίκηση της πολιτείας. Είναι το φως, ο ήλιος, η αλήθεια, που μόνο με τη συνδρομή της παιδείας και συγκεκριμένα την κορωνίδα της εκπαιδευτικής διαδικασίας (διαλεκτική\φιλοσοφία) μπορούν οι **βέλτισται φύσεις** να αντικρίσουν. Επιπλέον, ο ρηματικός τύπος «**ἀφικέσθαι**» δείχνει ότι υπάρχει δυνατότητα κατάκτησής του, δεν είναι κάτι το απλησίαστο, το ανέφικτο.

β) **ιδεῖν το ἀγαθόν**: Ο Πλάτωνας δεν δίνει μια σαφή ερμηνεία για αυτόν τον όρο που είναι από τους βασικότερους στο φιλοσοφικό του σύστημα παρά αρκείται σε ορισμένους υπαινιγμούς. **Ἀγαθόν** πάντως είναι: α. το «**εἶναι**» και ό,τι

διατηρεί το «εἶναι», β. η τάξη, ο κόσμος και η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα, γ. ό,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη. Η έκφραση «αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν» φαίνεται να δηλώνει την ύψιστη αρχή και την πηγή του όντος και της γνώσης. Πάντως, ήδη στην αρχαιότητα το «Πλάτωνος ἀγαθὸν» ήταν παροιμιακή έκφραση για κάτι το ασαφές και σκοτεινό. Η σημασία του «ἰδεῖν» δεν είναι κυριολεκτική, αλλά παραπέμπει στην εσωτερική θέαση των Ἰδεών, στη στροφή των οφθαλμών της ψυχῆς στη θέαση του Αγαθού. Δύο είναι οι παράγοντες που μπορούν να τη διασφαλίσουν: η φύση και η παιδεία ως τροφή της ψυχῆς.

γ) **ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν**: Η κατάκτησή του αγαθού είναι δύσκολη και απαιτεί κόπο, επίπονη προσπάθεια και αγώνα, όπως δηλώνει η επανάληψη των λέξεων («ἀναβῆναι», «ἀνάβασιν»). Πρόκειται για μια ανοδική, αλλά ανηφορική και δύσκολη πορεία που οδηγεί στην ολοένα υψηλότερη γνώση και διάπλωση ἤθους. Πολύ συχνά στον Πλάτωνα λέξεις που σημαίνουν το άνω και την ἀνάβαση χρησιμοποιούνται μεταφορικώς για την παιδεία και τα αγαθά που προσφέρει. Επιπλέον, το **ἄνω** παραπέμπει στην εικόνα της αλληγορίας του σπηλαίου και συμβολίζει τη μετάβαση από τον κόσμο των αισθήσεων (σπήλαιο), της εικασίας και της πίστης στο νοητό κόσμο (εκτός σπηλαίου), της διάνοιας και της νόησης κατά ανιούσα πορεία, δηλαδή από τον φωτεινό χώρο στην πηγή του φωτός (Ἰδέα Αγαθού).

B2.

α) Ο Σωκράτης αντικρούει την άποψη του Γλαύκωνα και του υπενθυμίζει ότι τελικός και κορυφαίος σκοπός του Νόμου, τον οποίο προσωποποιεί, είναι η ευδαιμονία όλης της πόλης «**ἐν ὅλῃ τῇ πόλει**» και όχι μόνο μιας κοινωνικής ομάδας «**ἐν τι γένος**». Βλέπει, λοιπόν, το δίκαιο από τη σκοπιά του συλλογικού συμφέροντος και εκφράζει κοινωνιοκεντρικές αντιλήψεις για την πολιτική οργάνωση της πόλης - κράτους. Συλλαμβάνει ο Σωκράτης την ουσία της ένστασης του Γλαύκωνα και απαντά προβάλλοντας το γενικό καλό της πολιτικά οργανωμένης κοινότητας ως αγαθό επιβαλλόμενο από τον Νόμο.

β) Ο Σωκράτης χρησιμοποιεί τρεις μετοχές «**συναρμόττων, ποιῶν και ἔμποιῶν**» για να καταδείξει τρεις διαπραγματέυτες λειτουργίες – προϋποθέσεις για την ύπαρξη και την ευδαιμονία της πόλης.

α. «**συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη**»

Με το πρώτο μετοχικό σύνολο ο Πλάτωνας προβάλλει την κοινωνική λειτουργία του Νόμου, καθώς επιδιώκεται η κοινωνική συναρμογή των πολιτών. Ο Πλάτωνας συχνά κάνει λόγο για την αναγκαιότητα της αρμονίας τόσο στα μέρη της ψυχῆς, με την υποταγή του κατώτερου μέρους στο ανώτερο (το «ἐπιθυμητικὸν» πρέπει να υποτάσσεται στο «θυμοειδές» και το τελευταίο στο «λογιστικόν»), όσο και στις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους. Μόνο αν

επιτευχθεί αυτή η αρμονία, θα οδηγηθούν οι πολίτες στη δικαιοσύνη, στην ομαλή συμβίωση μέσα στην πόλη και κατ' επέκταση στην ευδαιμονία. Αν όμως ο πολίτης είτε από φιλαυτία είτε από ματαιοδοξία είτε από αδυναμία κρίσης δεν είναι σε θέση να οριοθετήσει τον τομέα της δραστηριότητάς του, τότε τουλάχιστον θα πρέπει να συμμορφώνεται προς τις υποδείξεις του εμπειρότερου, του σοφότερου, του σωφρονέστερου .

Τα μέσα με τα οποία επιβάλλεται ο νόμος:

Έτσι, ο νόμος, προκειμένου να πείσει τους πολίτες να υπακούουν σ' αυτόν, ώστε να επέλθει η κοινωνική αρμονία, χρησιμοποιεί την **πειθώ** και τη **βία** (Πλάτων, *Νόμοι*, 722b: ο άριστος νομοθέτης συνδυάζει την πειθώ με τη βία). Ο νόμος εναρμονίζει τους πολίτες χρησιμοποιώντας την πειθώ, την εκούσια δηλαδή υπακοή των πολιτών στις επιταγές του, και τον εξαναγκασμό, δηλαδή τη δύναμη των κυρώσεων που διαθέτει.

Με την **πειθώ**, με τη χρήση, δηλαδή, λογικών επιχειρημάτων, την προβολή υγιών προτύπων και με την παιδεία οφείλουν οι πολίτες να συνειδητοποιήσουν τον κοινωνικό τους ρόλο, να παραμερίσουν το προσωπικό τους συμφέρον και να προσφέρουν αλληλοβοηθούμενοι ό,τι είναι δυνατόν στην πολιτεία. Η μέθοδος αυτή απευθύνεται κυρίως στους πεπαιδευμένους πολίτες. Υπάρχουν, όμως, πολίτες και μέλη της κοινωνίας, οι οποίοι δεν πείθονται με τον λόγο. Σ' αυτούς επιβάλλεται η **βία**. Πρόκειται για τον καταναγκασμό που ορίζεται από τον νόμο και δεν επιβάλλεται τυραννικά, αυταρχικά. Η μέθοδος αυτή απευθύνεται, κυρίως, στον «άπειρον παιδείας ὄχλον», στον οποίο ο φιλόσοφος-νομοθέτης την εφαρμόζει, αλλά επιβάλλει και στους πολίτες, αν εκείνοι πολυπραγματούν, καταναγκαστικά, υποχρεωτικά μέτρα για τη συμμόρφωσή τους στο πνεύμα της δικαιοσύνης, όπως και στους πεπαιδευμένους, που δεν έχουν συνειδηθεί με την πειθώ, και στους άρχοντες, που είναι υποχρεωμένοι να ζουν με λιτότητα και ευσυνειδησία, ώστε να εκλείψει η διαφθορά από τον δημόσιο βίο. Υπενθυμίζει, εξάλλου, στον Γλαύκωνα με το «ἐπελάθου» πως προηγουμένως είχε συμφωνηθεί ότι οι φύλακες, μολονότι κατέχουν στην ιδεώδη πόλη την εξουσία, δεν θα έχουν ούτε περιουσία ούτε θα κτίζουν μεγάλες και ωραίες κατοικίες, ούτε θα διαθέτουν χρήματα ούτε θα φιλοξενούν γνωστούς και φίλους. Η ζωή τους θα είναι πειθαρχημένη και λιτή. Είναι φανερό, λοιπόν, ότι ο νόμος οφείλει να αποβλέπει στην ευδαιμονία όλης της πόλης και να υποχρεώνει τους Αγαθούς να ασκήσουν την εξουσία.

β. «ποιῶν μεταδιδόναι... ὠφελείν»

Με το δεύτερο μετοχικό σύνολο ο Σωκράτης αποδίδει στον Νόμο **οικονομική λειτουργία**. Ο Νόμος κατοχυρώνει μια από τις βασικές ιδρυτικές αρχές της πόλης, τον καταμερισμό της εργασίας, με τον οποίο κατακτάται η αυτάρκεια. Έτσι, αν το άτομο είναι φύσει ενδεές, με την κοινωνική του συναρμογή γίνεται αύταρκες χάρη στην αυτάρκεια που αποκτά η κοινότητα με τον καταμερισμό της εργασίας.

Οι εργασίες κατανέμονται σε κάθε πολίτη με βάση τις ικανότητές του, ώστε ο καθένας να στρέφει την προσοχή του όχι μόνο στην ικανοποίηση των δικών του αναγκών, αλλά και στις ανάγκες των συμπολιτών του, με στόχο το κοινό όφελος και την ευδαιμονία. Έτσι, μεταξύ των πολιτών καλλιεργούνται σχέσεις συνεργασίας, αλληλοβοήθειας, αλληλοπροσφοράς και αλληλεγγύης.

γ. «καὶ αὐτὸς ἐμποιῶν ... ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως»

Με το τρίτο μετοχικό σύνολο δηλώνεται η παιδαγωγική και πολιτική λειτουργία του Νόμου, ο οποίος έχει χρέος να διαπλάθει ανθρώπους ικανούς και άξιους να διατηρούν τη συνοχή της πόλης. Για να γίνει αυτό, χρειάζεται ο Νόμος από τη μια να περιορίσει την ατομική επιθυμία, ώστε να τιθασευτεί η βούληση από τον Λόγο, και από την άλλη να κατευθύνει την πολιτική κοινωνικοποίηση των ανθρώπων. Συνεπώς, ο Νόμος υπηρετεί τον τελικό σκοπό της ευδαιμονίας του συνόλου και επιχειρώντας να υπαγάγει την ατομική επιθυμία στην αναγκαιότητα της κοινωνικής συναρμογής και της πολιτικής ευταξίας. Προς αυτή την κατεύθυνση ο Νόμος καλλιεργεί την κοινωνικότητα και ακόμη περισσότερο αναδεικνύει τους αγαθούς πολίτες σε πολιτικούς ηγέτες που επιφορτίζονται με τη διατήρηση της συνοχής της πόλης. Τέλος, ο νόμος θέτει όρια και περιορισμούς στη συμπεριφορά των πολιτών, αλλά και των φιλοσόφων-βασιλέων, ώστε να μην παρεκτρέπονται και διαταράσσουν τη συνοχή της πόλης.

B3.

1. **Κέφαλος.**
2. **τον χορό.**
3. **εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί.**
4. **επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα.**
5. **την Τυραννίδα.**

B4.α.

ἀφικέσθαι → **ανικανοποίητος**

εἶπον → **ρήμα**

ἰδεῖν → **ιδέα**

μεταδιδόναι → **παράδοση.**

B4.β.

- Ο σημερινός άνθρωπος ταυτίζει την **ευτυχία** του με την απόκτηση καταναλωτικών αγαθών.

- Ο ψυχικός **πόνος** είναι ενίοτε πιο επώδυνος από τον σωματικό.
 - Κυβέρνηση και αντιπολίτευση εγκλωβίστηκαν σ' ένα **φαύλο** κύκλο αντιπαράθεσης.
- ή
- Η **φαυλότητα** των πολιτικών πλήττει σοβαρά τη δημοκρατία.

Γ1.

Η ρητορική τέχνη είναι ανάλογη με τη διαλεκτική και οι δύο δηλαδή (τέχνες) καταπιάνονται με παρόμοια θέματα τα οποία κατά κάποιο τρόπο είναι κοινά αντικείμενα γνώσης σε όλους τους ανθρώπους και δεν ανήκουν σε καμιά διακριτή επιστήμη· γι' αυτό και όλοι κατά κάποιο τρόπο ασχολούνται και με τις δύο· γιατί όλοι μέχρι ενός σημείου επιχειρούν και να εξετάζουν και να επιχειρηματολογούν και να απολογούνται και να κατηγορούν. Κάποιοι, λοιπόν, από την πλειονότητα των ανθρώπων τα κάνουν αυτά τυχαία, ενώ κάποιοι άλλοι από συνήθεια ως αποτέλεσμα άσκησης· επειδή όμως είναι εφικτό να συμβούν και με τους δύο τρόπους, είναι φανερό ότι θα μπορούσε να πετύχει κάποιος αυτά και με κάποια μέθοδο· για ποιο λόγο άλλοι πετυχαίνουν από συνήθεια και άλλοι τυχαία, ενδέχεται να ερευνήσει κάποιος την αιτία· τότε όμως όλοι είναι δυνατόν να συμφωνήσουν ότι κάτι τέτοιο (δηλ. αυτού του είδους η διερεύνηση) είναι έργο μιας τέχνης.

Γ2.α.

ἀφωρισμένης: **ἀφωρίσθη**

ὑπέχειν: **ὑπόσχες**

πολλῶν: **πλείσταις**

δρῶσιν: **δρώντων**

Γ2.β.

«**Τά δὲ τοιαῦτα ἤδη πᾶς ἂν ὁμολογήσαι ἢ ὁμολογήσειε τεχνῶν ἔργα εἶναι.**»

Γ3.α.

τῆ διαλεκτικῆ: **Δοτική αντικειμενική ως ονοματικός ετερόπρωτος προσδιορισμός στο «ἀντίστροφος».**

ἐξετάζειν: **Τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο στο ρήμα «ἐγχειροῦσιν».**

θεωρεῖν: **Τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «ἐνδέχεται».**

ἔργον: **Κατηγορούμενο στο υποκείμενο του «εἶναι» το «τό τοιοῦτον».**

Γ3.β.

«Ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρων ἐνδέχεται»

Εἶδος: Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση κρίσεως, κατάφατική.

Εκφορά: Με οριστική (ενεστώτα) για να δηλώσει πραγματική αιτιολογία (στο παρόν).

Γ3.γ.

τῶν πολλῶν: Γενική διαιρετική ως ονοματικός ετερόπρωτος προσδιορισμός στο «οἱ μὲν».

εἰκῆ: Δοτικοφανές επίρρημα ως επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα «δρῶσιν».

ταῦτα: Σύστοιχο αντικείμενο στο ρήμα «δρῶσιν».

διὰ σωτηρίαν: Εμπρόθετος της αιτίας ως επιρρηματικός προσδιορισμός στο ρήμα «δρῶσιν».

Δερμάνης Χάρης

Τσατσάκη Μένια

Φραγκιαδάκη Δήμητρα